

POREZNI SUSTAV NA PRIMJERU REPUBLIKE HRVATSKE

Valentić, Nikolina

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:145:926962>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-24**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Diplomski studij Financijski menadžment

Nikolina Valentić

POREZNI SUSTAV NA PRIMJERU REPUBLIKE HRVATSKE

Diplomski rad

Osijek, 2022.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Diplomski studij Financijski menadžment

Nikolina Valentić

POREZNI SUSTAV NA PRIMJERU REPUBLIKE HRVATSKE

Diplomski rad

Kolegij: Komparativni porezni sustavi

JMBAG: 0307011443

e-mail: nvalentic@efos.hr

Mentor: izv.prof.dr.sc. Domagoj Karačić

Osijek, 2022.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Economics in Osijek

Graduate Study of Financial management

Nikolina Valentić

**TAX SYSTEM ON THE EXAMPLE OF THE REPUBLIC OF
CROATIA**

Graduate paper

Osijek, 2022.

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Nikolina Valentić

JMBAG: 0307011443

OIB: 35799866201

e-mail za kontakt: nvalentic@efos.hr

Naziv studija: Financijski menadžment

Naslov rada: Porezni sustav na primjeru Republike Hrvatske

Mentor/mentorica diplomskog rada: izv.prof.dr.sc. Domagoj Karačić

U Osijeku, 12.9.2022. godine

Potpis Nikolina Valentić

Porezni sustav Republike Hrvatske

SAŽETAK

Svi porezi koji postoje u nekoj državi čine njen porezni sustav. Porezni sustav čini ukupnost poreza koji funkcioniraju u određenoj zemlji, a uvjetovani su ponajprije vjerom, stavovima, ponašanjem i slično. Postoji nekoliko ciljeva oporezivanja, a najznačajniji je, dakako, fiskalni cilj koji se smatra temeljnim ciljem i razlogom uvođenja poreza.

Porezi se mogu definirati kao najizdašniji proračunski prihod, ali i kao oblik prisilnog davanja. Oni mogu biti destinirani (njihova namjena je unaprijed određena) ili nedestinirani (nenamjenski). Oporezivanje ima velik utjecaj na ekonomiju, ali i na cjelokupno stanje države. U našem se poreznom sustavu oporezuju dohodak, potrošnja te imovina. Općenito je najpoznatije oporezivanje dodane vrijednosti čija stopa u Europskoj Uniji ne može biti manja od 15%, dok snižena ne može biti niža od 5%, no u Hrvatskoj je opća porezna stopa trenutno 25%, a snižene iznose 13% ili 5%, ovisno o kategoriji.

Od osamostaljenja Republike Hrvatske zabilježene su brojne reforme unutar poreznog sustava, a trenutno je i u tijeku reforma koja se provodi u nekoliko krugova te je aktualna od 2017. godine. Empirijski dio rada odnosi se na analizu poreznih reformi u Republici Hrvatskoj i to od 2000. godine nadalje, s naglaskom na porezne reforme vezane za porez na dohodak, porez na dobit te porez na dodanu vrijednost.

Ključne riječi: porez, porezni sustav, Republika Hrvatska.

Tax system on the example of the Republic of Croatia

ABSTRACT

All taxes that exist in a country make up its tax system. The tax system is the totality of taxes that function in a certain country, and are primarily conditioned by religion, attitudes, behavior and the like. There are several goals of taxation, and the most important is, of course, the fiscal goal, which is considered the fundamental goal and reason for the introduction of taxes.

Taxes can be defined as the most generous budget revenue, but also as a form of forced giving. They can be destined (their purpose is predetermined) or non-destined (non-purposeful). Taxation has a great impact on the economy, but also on the overall state of the country. In our tax system, income, consumption and assets are taxed. In general, the best known is value added taxation, the rate of which in the European Union cannot be less than 15%, while the reduced rate cannot be lower than 5%, but in Croatia the general tax rate is currently 25%, and the reduced amounts are 13% or 5%, depending about the category.

Since the independence of the Republic of Croatia, there have been numerous reforms within the tax system, and a reform is currently underway, which is implemented in several rounds and has been current since 2017. The empirical part of the work refers to the analysis of tax reforms in the Republic of Croatia from 2000 onwards, with an emphasis on tax reforms related to income tax, profit tax and value added tax.

Keywords: tax, tax system, Republic of Croatia.

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
2. Metodologija rada	2
2.1. Metode istraživanja.....	2
2.2. Sadržaj i struktura rada	3
2.3. Definiranje predmeta istraživanja.....	3
2.4. Ciljevi rada	3
3. Teorijska podloga.....	4
3.1. Porezni sustav Republike Hrvatske	4
3.1.1. Opći porezni zakon, čimbenici i načela poreznog sustava.....	8
3.2. Porez na dodanu vrijednost.....	11
3.3. Porez na dohodak.....	13
3.4. Porez na dobit	14
3.5. Porezne reforme u Republici Hrvatskoj	15
3.5.1. Aktualna porezna reforma u Republici Hrvatskoj.....	18
4. Opis istraživanja i rezultati istraživanja	21
4.1. Proračun države	21
4.3. Analiza poreznih reformi – Porez na dohodak, PDV i porez na dobit (2015. -).....	25
4.3.2. Porez na dobit.....	29
4.3.3. Porez na dodanu vrijednost	31
5. Rasprava	34
6. Zaključak.....	36
Literatura	37
Popis tablica	38
Popis slika	39

1. Uvod

Porezni sustav čini skup poreza neke države. Fiskalni cilj (prikupljanje prihoda od poreza) smatra se razlogom uvođenja poreza jer su upravo oni najvažniji izvor prihoda države. Porezni sustav Republike Hrvatske čine u prvom redu državni, zatim županijski, gradski/općinski porezi, zajednički porez, porezi od igara na sreću i naknade za njihovo priređivanje.

Porezni sustav praćen je brojnim zakonima, od kojih su najznačajniji Opći porezni zakon kojim se uređuju odnosi između obveznika poreza i poreznih tijela, a u primjeni je od 2001. godine. Njime se također određuju i pojmovi poput porezne tajne, postupci vezani za ovrhe, zastare, prekršaje i slično. Osim ovoga zakona, značajni su još i Porez na dodanu vrijednost, Porez na dobit i Porez na dohodak unutar kojih su se tijekom godina dogodile značajne izmjene, a sadržane su u poreznim reformama. Kao najznačajnije razdoblje porezne reforme može se navesti 2017. godina jer su se dogodile izmjene u okviru PDV-a, oporezivanje dobiti i dohotka pa se može reći da su se dogodile promjene unutar tri najvažnija oblika, a same promjene bit će analizirane i opisane u ovome radu. U Republici Hrvatskoj poreznim reformama do sada nisu učinjeni veliki pomaci koji bi doveli do korjenitih promjena u poreznom sustavu, a te su promjene poželjne kako bi se osigurao stabilniji porezni sustav u kojemu ne bi bilo potrebe za konstantnim promjenama u obliku reformi čime bi se doprinijelo i napretku države jer bi takav porezni sustav bio održiv. Prihodi od poreza dio su prihoda proračuna koji se donosi krajem svake godine, od strane Hrvatskog sabora. Prvobitni porezni sustav Republike Hrvatske utvrđen je 1990. godine, no on se kroz godine više puta mijenjao.

Svaka država ima svoj porezni sustav koji nalikuje na neki drugi porezni sustav, ali se u mnogočemu i razlikuju.

U Hrvatskoj postoji 20-ak poreznih oblika, dok je u Njemačkoj broj poreza duplo veći – Njemačka broji oko 40 različitih poreza. Iako pri samoj pomisli od tolikog broja poreznih oblika percipiramo takav porezni sustav kao kompliciran, upravo je njihov porezni sustav vrlo konkurentan te ima zavidno niske porezne stope. Srbija, koja nije članica Europske unije pa tako nema ni puno zajedničkih obilježja sa članicama iste (zadovoljavanje kriterija i slično) ipak ima mnoge olakšice i razne poticaje, što ju može učiniti privlačnijom (nekim) investitorima od ulaganja u Hrvatskoj. Razne države u Europi imaju i različite porezne sustave, no bitno je taj sustav učiniti održivim i funkcionalnim, kako bi bio od koristi kako za građane, tako i za proračun države.

2. Metodologija rada

Metodologija rada dio je rada u kojem se opisuju alati korišteni pri istraživanju, odnosno istraživačke tehnike pri čemu se nastoji odgovoriti na postavljena pitanja ili hipotezu istraživanja. Hipoteza će pri raspravi biti potvrđena ili će se odbaciti.

Istraživačko pitanje koje je postavljeno u radu polazi od hipoteze koja u ovome radu glasi: Porezni sustav Republike Hrvatske u skladu je s načelima poreznog sustava.

Prvi dio rada je uvodan, odnosi se na definiranje predmeta rada te određivanje ciljeva rada. Metodološki dio sadrži informacije o korištenim metodama prilikom istraživanja, u teorijskom dijelu rada bit će definiran pojam poreznog sustava, Opći porezni zakon i načela poreznog sustava te najznačajniji porezni oblici u Republici Hrvatskoj – porez na dodanu vrijednost, porez na dobit i porez na dohodak. Posljednja se cjelina ovoga rada odnosi na empirijsko istraživanje poreznog sustava Republike Hrvatske, s ciljem analize poreznih reformi koje su se događale od osamostaljenja Hrvatske, s naglaskom na analizu poreznih reformi u razdoblju od 2015. godine pa sve do danas.

2.1. Metode istraživanja

Znanstvene metode korištene pri izradi rada:

- Metoda deskripcije – svako istraživanje trebalo bi započeti metodom deskripcije pri kojoj se opisuju podaci, saznanja i slično kako bi se ista povezala sa daljnjim istraživanjem.
- Metoda klasifikacije – metoda klasifikacije korištena je pri podjelama odnosno klasifikaciji, poput podjele poreza na državne, županijske, općinske poreze i dr.
- Metoda konkretizacije – ova metoda korištena je pri analizi poreza, gdje razlikujemo najvažnije vrste poreza - porez na dodanu vrijednost, porez na dobit i porez na dohodak.
- Metoda komparacije – metoda komparacije ogleda se pri obilježjima pojedinog poreznog oblika (primjerice, tko je porezni obveznik određenog poreza, koja je osnovica, koje su porezne stope i slično).

- Metoda dokazivanja/opovrgavanja – metoda korištena pri određivanju, odnosno odbacivanju hipoteze nakon rezultata istraživanja pri čemu je fokus na opovrgavanje.

2.2. Sadržaj i struktura rada

Rad se sastoji od nekoliko cjelina/poglavlja. U uvodnom dijelu rada definiran je predmet istraživanja rada, zatim metodologija rada, teorijski dio vezan za porezne sustave Republike Hrvatske te koje su vrste poreza prisutne u istome. U praktičnome dijelu rada riječ je o poreznim reformama koje su se dogodile u poreznome sustavu Republike Hrvatske, poreznoj reformi koja je trenutno aktualna te analiza poreznih reformi od 2015. godine nadalje.

2.3. Definiranje predmeta istraživanja

Predmet istraživanja ovoga rada porezni je sustav Republike Hrvatske teorijski i empirijski. U teorijskom dijelu rada definiraju se porezi, porezni sustav i pojedine vrste poreza, dok je u empirijskom dijelu rada riječ o poreznim reformama u Republici Hrvatskoj, aktualnoj poreznoj reformi te analiza porezne reforme od 2015. godine nadalje, a kada je riječ o porezu na dodanu vrijednost, porezu na dobit te porezu na dohodak.

2.4. Ciljevi rada

Ciljevi ovoga rada jesu:

- teorijsko istraživanje hrvatskog poreznog sustava
- opisati porezne reforme u Republici Hrvatskoj
- analizirati poreznu reformu koja je započela 2015. godine, a odnosi se na najvažnija tri porezna oblika za Republiku Hrvatsku

3. Teorijska podloga

Predmet ovoga rada jest porezni sustav koji postoji u Republici Hrvatskoj. U nastavku rada riječ je o pojmovnom određenju, definiranje poreznoga sustava kroz sve njegove podjele te porezne reforme koje su se dogodile u Republici Hrvatskoj, a za cilj imaju smanjenje poreznog opterećenja, želja za stvaranjem pravednijeg poreznog sustava i druge aktivnosti kako bi se smanjili administrativni troškovi.

Povijesni razvoj poreza i poreznih sustava potječe još iz starog vijeka, ali su se oni mijenjali te im je i uloga bila različita. Najprije, dok je još robovlasništvo bila najnormalnija pojava, porezi su se naplaćivali prisilno, po potrebi i uz fizičku silu. Kasnije su odnosi postajali liberalniji te je porez kao prisila imala drugačije značenje. Danas se oni, pak, uvode i uređuju zakonima, a razlikuju se od države do države najčešće prema visini stopa, poreznim olakšicama i slično. Prvi zabilježeni porez bio je porez na dohodak. Uveden je u Francuskoj već krajem 18. stoljeća, no ipak, porezi, u pravom smislu te riječi nastali su krajem 19. stoljeća. U Njemačkoj je uveden porez na promet 1918. godine, u Velikoj Britaniji 1940. godine, a porez na dohodak uveden je u zakon u Sjedinjenim Američkim Državama 1913. godine. Tijekom 19. stoljeća započelo je nešto pravednije oporezivanje nego što je bilo dotada te su ljudi počinjali prihvaćati oporezivanje kao sasvim normalnu stvar, a s godinama je porezni sustav gotovo svake zemlje bio mijenjan više puta, s nadom da će nakon određenih promjena on postati savršen.

3.1. Porezni sustav Republike Hrvatske

Porezi su prisilna davanja te predstavljaju najvažniji izvor prihoda države. Porezi imaju svoje karakteristike, a to su da porez mora biti izdašan, pravedan, stabilan i slično. Uglavnom su nedestinirani javni prihod, što znači da nije unaprijed poznata namjena prikupljenog prihoda (poreza).

Porezni sustav neke zemlje sačinjen je od svih poreza koji se u istoj prikupljaju, a dio je sustava javnih financija. No ipak, javne su financije širi pojam jer se one odnose i na javne prihode i na javne rashode, dok porezni sustav obuhvaća samo prisilna davanja koja pripadaju u javne prihode te služe za financiranje javnih potreba. Porezni sustav Republike Hrvatske nastao je 1993. godine tijekom osamostaljenja te je nalik na germanski porezni sustav, a

tijekom godina više puta je mijenjan. Najveće promjene dogodile su se nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju, posebice u dijelu oporezivanja prometa dobara i usluga na tržištu Europe (Bakran i sur., 2018).

Iako su porezi najizdašniji i najvažniji javni prihod države, u Republici Hrvatskoj važne javne prihode čine i doprinosi (doprinosi za mirovinsko i zdravstveno osiguranje), ali i razne pomoći, kazne, donacije, prihodi od vlastite djelatnosti, upravne pristojbe, prihodi od imovine i slično. Zakonima su definirani osnovni elementi poreza poput tko je porezni obveznik, što je predmet oporezivanja, kako se utvrđuje porezna osnovica i koja su izuzeća, porezna stopa, olakšice i administrativna nadležnost (Dražić Lutilsky i sur., 2015).

U Republici Hrvatskoj razlikujemo: državne, županijske, gradske/općinske i zajedničke poreze te poreze na dobitke od igara na sreću i naknade za priređivanje nagradnih igara.

Prema Službenim internetskim stranicama EU (Portal o Europskoj uniji, 2022) državne poreze u Republici Hrvatskoj čine:

- „Porez na dodanu vrijednost (u daljnjem tekstu: PDV)
- Porez na dobit
- Posebni porezi i trošarine“

Pri čemu je porez na dodanu vrijednost (PDV) najizdašnija vrsta poreza jer se plaća kroz gotovo sve proizvode ili usluge. On dospijeva i naplaćuje se u zemlji u kojoj potrošač konzumira robu ili usluge. PDV se naplaćuje u cijeloj Europi, a svaka država sama određuje stope koje će se primjenjivati za ovu vrstu poreza. U Hrvatskoj se primjenjuje stopa od 25% za većinu skupina proizvoda te snižene stope od 13% te 5%. Snižene stope PDV-a koriste se za oporezivanje proizvoda poput kruha, mlijeka, knjiga i stručnih časopisa, ulaznice, sadnice i sjemenje itd. (Portal o Europskoj uniji, 2022).

Porez na dobit jedan je od mlađih poreznih oblika, a obveznik je pravna ili fizička osoba koja samostalno obavlja gospodarsku djelatnost na području Republike Hrvatske i ostvaruje dobit, prihod ili dohodak. Postoje slučajevi kada fizička osoba koja obavlja samostalnu djelatnost odluči plaćati porez na dobit umjesto poreza na dohodak. Porezna stopa iznosi 10% ukoliko je porezni obveznik u prethodnom poreznom razdoblju ostvario prihod do 7.500.000,00 kn te 18% ukoliko je porezni obveznik ostvario prihod jednak ili veći od 7.500.000,01 kn.

U posebne poreze i trošarine ubrajamo posebne poreze na motorna vozila, posebne poreze na kavu i bezalkoholna pića, porez na premije osiguranja od automobilske odgovornosti i premije kasko osiguranja cestovnih vozila te trošarinski sustav oporezivanja alkohola,

alkoholnih pića, duhanskih proizvoda, energenata i električne energije (Porezna uprava, 2022).

Županijske poreze čine (Porezna uprava, 2022):

- „Porez na nasljedstva i darove
- Porez na cestovna motorna vozila
- Porez na plovila
- Porez na automate za zabavne igre“

Porez na nasljedstva i darove plaćaju fizičke i pravne osobe koje na području Republike Hrvatske naslijede, prime na dar ili po bilo kojoj drugoj osnovi steknu (bez naknade) neku imovinu na koju se plaća navedeni porez. Predmet oporezivanja je iznos gotova novca, tržišna vrijednost novčanih tražbina i vrijednosnica, ali i vrijednost pokretnina na dan utvrđivanja porezne obveze. Stopa poreza na nasljedstva i darove iznosi 4%.

Za porez na cestovna motorna vozila porezni obveznik je fizička ili pravna osoba koje su vlasnici vozila na dan registracije vozila. Porez se plaća jednom godišnje, prema snazi motora u kW i prema godinama starosti vozila, a iznosi od 30 do 1.500 kn. Porezni obveznik poreza na plovila jesu fizičke i pravne osobe koje posjeduju plovilo te se plaća jednom godišnje (kao i kod cestovnih motornih vozila), a iznos plaćanja ovisi o dužini plovila u metrima, ima li vozilo kabinu, ali i prema snazi motora u kw. Porez tako, ovisno o karakteristikama, iznosi od 100 pa do 5.000 kn. Još je jedna kategorija poreza, a odnosi se na automate za zabavne igre. Njega plaćaju pravne i fizičke osobe koje automate za zabavne igre stavljaju u uporabu u javnim prostorima. Porez iznosi 100 kn i plaća se mjesečno (Porezna uprava, 2022).

Gradske ili općinske poreze čine (Porezna uprava, 2022):

- „Priraz porezu na dohodak
- Porez na potrošnju
- Porez na kuće za odmor
- Porez na korištenje javnih površina
- Porez na promet nekretnina“

Priraz porezu na dohodak – porezna osnovica je porez na dohodak, a priraz određuju općine i gradovi. Za općine stopa priraza iznosi do 10%, gradovi ispod 30 tisuća stanovnika

moгу imati do 12%, dok gradovi iznad 30 tisuća stanovnika mogu imati prirez do 15%, a Grad Zagreb do 18%. Idući je porez na potrošnju kojega plaćaju fizičke i pravne osobe koje pružaju ugostiteljske usluge, a predmet oporezivanja je prodajna cijena pića u ugostiteljskim objektima. Stopa poreza iznosi do 3%. Porezni obveznici poreza na kuće za odmor jesu pravne i fizičke osobe vlasnici kuća za odmor. Porezna osnovica je četvorni metar korisne površine, a visinu određuje predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave. Plaća se tako od 5 do 15 kn po četvornom metru. Porez na korištenje javnih površina plaćaju fizičke i pravne osobe korisnici javnih površina, a visinu, način i uvjete određuje predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave. Obveznici plaćanja poreza na promet nekretnina jesu stjecatelji nekretnine, ako se na takvo stjecanje ne plaća PDV. Porezna osnovica je tržišna vrijednost nekretnine u trenutku nastanka porezne obveze. Stopa po kojoj se plaća porez na promet nekretnina iznosi 3% (Porezna uprava, 2022).

Zajednički porez čini porez na dohodak čiji je obveznik fizička osoba koja ostvaruje dohodak ili nasljednik poreznih obveza. Izvori dohotka koji se oporezuju (Porezna uprava, 2022):

- „Dohodak od samostalne djelatnosti
- Dohodak od nesamostalnog rada
- Dohodak od kapitala
- Dohodak od imovine i imovinskih prava
- Drugi dohodak“

Porez na dohodak obvezni su plaćati rezidenti i nerezidenti. Rezidenti ostvaruju dohodak u tuzemstvu i inozemstvu, dok nerezidenti plaćaju porez na dohodak od dohotka kojeg ostvare u tuzemstvu. Porez na dohodak plaća se po stopi od 20% (ukoliko je prihod do 360.000,00 kn godišnje) te po stopi od 30% ukoliko je prihod jednak ili veći od 360.000,01 kn (Porezna uprava, 2022).

Porezi na dobitke od igara na sreću i naknade na priređivanje igara na sreću (Porezna uprava, 2022):

- Lutrijske igre
 - Mjesečna naknada za priređivanje lutrijskih igara
 - Porez na dobitke od lutrijskih igara na sreću
- Igre u casinima
- Igre klađenja

- Naknade za priređivanje klađenja
- Porez na dobitke od igara klađenja
- Igre na sreću na automatima
- Naknada za priređivanje prigodnih jednokratnih igara na sreću

Naknada od priređivanja nagradnih igara uplaćuje se u korist Hrvatskog Crvenog križa i to u iznosu od 5% od utvrđene vrijednosti fonda nagradnih igara, a obveznik je svaki priređivač nagradne igre (Porezna uprava, 2022).

Pri oporezivanju razlikujemo proporcionalne, progresivne i regresivne kamatne stope. Proporcionalna porezna stopa se ne mijenja kako se mijenja i porezna osnovica, već se primjenjuje ista porezna stopa bez obzira na visinu osnovice. Progresivna je porezna stopa ona koja raste kako raste i porezna osnovica (raste porezna osnovica – proporcionalno raste i porezna stopa), a regresivna kamatna stopa je ona pri kojoj porezna stopa raste sa smanjenjem porezne osnovice (porezna osnovica se smanjuje – porezne stope rastu) (Šimurina i sur., 2018).

3.1.1. Opći porezni zakon, čimbenici i načela poreznog sustava

Od 2001. godine u primjeni je Opći porezni zakon, dokument kojim se objedinjuju sve odredbe vezane uz sve ono što se odnosi na poreze i javna davanja, a koje u konačnici uprihođuje država kroz svoj proračun. U ovome Zakonu detaljno su i precizno opisani propisi, na što se i na koga oni odnose, kada su primijenjivi i slično.

Ovaj je zakon uveden u primjenu od 1. siječnja 2001. godine te se smatra da je njegovo uključivanje u sustav oporezivanja zahtijevalo puno vremena i truda. Njime se uređuju sve bitne značajke porezno-pravnog odnosa (Jelčić, Bejaković, 2012).

Ovim zakonom određuju se pravila vezana za poreznu prijavu, poreznu tajnu, ovršne postupke i prekršaje, porezne zastare, otpis poreznog duga, itd. Prilikom aktualne porezne reforme, od 1. siječnja 2019. godine izmijenjen je Opći porezni zakon u kojemu se proširio pojam porezne tajne, zatim prilikom formiranja liste dužnika koju objavljuje Porezna uprava obilježavaju se oni porezni obveznici koji nakon podmirenja imaju nepodmiren iznos kojim više ne pripadaju na listu popisa, dopunjena je odredba o prebivalištu i uobičajenom boravištu, nadležno tijelo može zabraniti rad blokadom internetske stranice subjektima koji posluju na Internetu, bez da su zadovoljili uvjete kako bi dobili dozvolu za isto, uveden je pojam označavanja elektroničkim potpisom ili elektroničkim pečatom i druge slične

promjene, a tiču se OPZ-a (Porezna uprava, 2019).

Postoje osnovna načela poreznog postupka, poput Načela zabrane povratne primjene propisa, što znači da se u postupku koriste (odnosno primjenjuju) propisi koji su bili na snazi u trenutku nastanka činjenica na kojima se temelji oporezivanje. Osim toga, postoje još i Načelo zakonitosti te načelo traženja istine koji obvezuju porezno tijelo da tijekom utvrđivanja prava postupka na zakonit način te da je ono dužno utvrditi sve činjenice kako bi bilo ispoštovano načelo traženja istine. Brojna su načela poreznih postupaka, od kojih se još ističu Načelo postupanja u dobroj vjeri koje se odnosi na savjesno i pošteno postupanje te Načelo upotrebe jezika i pisma (hrvatski jezik te latinično pismo) (Šimović i sur, 2010).

Nekoliko se autora u prošlosti bavilo istraživanjem oporezivanja; Montesquieu, Gottlob von Justi te Adam Smith. Upravo je Adam Smith u svojoj knjizi *Bogatstvo naroda* predstavio četiri kanona oporezivanja:

1. Svi građani neke države dužni su podmirivati rashode države – razmjerno svome dohotku.
2. Plaćanje poreza kao obveza mora biti utvrđena zakonom i to kada će se plaćati porez, koji oblik, visina porezne obveze i modalitet ubiranja istoga.
3. Potrebno je osigurati da ubiranje poreza bude ugodno za poreznog obveznika te isto tako i za vremenski period ubiranja istoga.
4. Troškovi oporezivanja trebali bi biti što manji kako bi se smanjio teret poreznih obveznika i na taj način osigurati što veće prihode za državu (Šimurina i sur., 2018.).

Tijekom 19. stoljeća Adolf Wagner formulirao je porezna načela te ih svrstao u četiri kategorije, pri kojoj je veći fokus stavljen na socijalne učinke oporezivanja. Osim toga, prema njegovoj teoriji, ukoliko je porezni sustav neelastičan – takav sustav dovodi do deficita proračuna, a samim time i do narušavanja stabilnosti zemlje. Podjela poreznog sustava prema načelima (Wagner):

1. „Financijsko-politička načela:
 - a. Izdašnost poreza
 - b. Elastičnost poreza
2. Ekonomsko-politička načela:
 - a. Izbor poreznog izvora
 - b. Izbor poreznog oblika

3. Socijalno-politička načela:
 - a. Općenitost poreza
 - b. Ravnomjernost poreza
4. Porezno-tehnička načela:
 - a. Određenost poreza
 - b. Ugodnost plaćanja
 - c. Jeftinoća ubiranja poreza“

„Financijsko-politička načela oporezivanja zajednička su svim poreznim sustavima. Ekonomsko-politička načela oporezivanja povezana su uz ekonomske posljedice koje oporezivanje ima na porezne obveznike. Socijalno-politička načela danas se primjenjuju u svim suvremenim poreznim sustavima, a porezno-tehnička načela nisu u suprotnosti ni s jednom drugom grupom načela“ (Šimurina i sur., 2018:56).

U financijsko političkim načelima nalazi se izdašnost poreza koja označava da prikupljanje poreza mora biti takvo da financijskih sredstava od prikupljanja bude više nego što je dovoljno. Elastičnost se pak odnosi na svojstvo poreza da budu lako prilagodljivi svim gospodarskim promjenama, poput inflacije. Pri socijalno političkim načelima razlikujemo općenitost i ravnomjernost poreza. Općenitost označava potrebu da plaćanje poreza izvršavaju svi građani koji su za to sposobni, a ravnomjernost se odnosi na pravednu raspodjelu (ravnomjernu) među obveznicima koji imaju obvezu plaćanja. Ekonomsko - politička načela uključuju izbor poreznog izvora te poreznog oblika, pri čemu porezni izvor tj. temelj mogu biti dohodak koji osoba ostvaruje ili imovina koju osoba posjeduje, dok je porezni oblik vrsta poreza, poput poreza na dohodak, poreza na dobit i druge vrste. Porezno – tehnička načela uključuju određenost poreza koja označava propisanost poreza kroz Zakone ili Ustav neke zemlje, zatim ugodnost plaćanja – potrebno je učiniti da porez (koji je, podsjetimo, prisilno davanje) bude što manji teret za obveznika te da izazove „ugodnost“. Na kraju, no ne manje bitno, je jeftinoća ubiranja poreza koja se odnosi ponajviše na državu. Potrebno je osigurati da oporezivanje bude jeftino za državu u smislu troškova koji se događaju (administrativni).

Osim navedene podjele, stariji izvori navode sljedeća načela poreznog sustava (Kesner-Škreb, 1995):

1. Učinkovitost – ne smije biti narušena učinkovita alokacija resursa
2. Pravednost – porezi trebaju biti pravedno i razumno raspoređeni između pojedinaca u društvu

3. Jednostavnost i provedivost – porezi trebaju biti jednostavni za ubiranje te razumljivi za provedivost
4. Izdašnost i elastičnost – trebaju biti dovoljno izdašni za prikupljanje novčanih sredstava u državnu blagajnu te biti elastični na promjenu gospodarskih prilika.

3.2. Porez na dodanu vrijednost

Ako pogledamo u povijest PDV-a, isti je uveden u Hrvatskoj 1998. godine te je tijekom godina doživio brojne promjene poput povećanja i snižavanja opće stope, uvedena je nulta stopa, snižene stope na određene kategorije proizvoda i slično.

Porez na dodanu vrijednost (koji pripada u neizravne poreze) naziva se još i općim porezom na promet kojim se oporezuje sav promet dobara i usluga, ubire se u svim fazama proizvodnje i prometa stoga se naziva i neto svefazni, a dodana je vrijednost vrijednost koju proizvođač dodaje inputima prije njihove isporuke (prije prodaje kao proizvoda ili usluge) i tada postaju outputi. Konačna se cijena proizvoda ili usluge tako formira zbrajanjem svih dodanih vrijednosti tijekom svih faza proizvodnog ciklusa. U konačnici cijeloga procesa, krajnji potrošač odnosno kupac plaća cijeli iznos PDV-a. Iako tijela državne vlasti, državne uprave i druge javne službe nisu obveznici PDV-a, ukoliko obavljaju djelatnost iz svog djelokruga na način da znatno narušavaju načela tržišnog natjecanja – tada Porezna uprava ima pravo izdati rješenje o poreznoj obvezi za tu djelatnost i time učiniti javno tijelo poreznim obveznikom PDV-a. (Dražić Lutilsky i sur., 2015).

Porezni obveznik poreza na dodanu vrijednost, a prema Zakonu o porezu na dodanu vrijednost (NN 73/2013-1451), je svaka pravna ili fizička osoba koja samostalno obavlja gospodarsku djelatnost (proizvodnja, prodaja, usluge i slično). Poreznim se obveznicima ne smatraju tijela državne vlasti, državne uprave, lokalne i područne/regionalne samouprave i druga tijela koja imaju javne ovlasti. Međutim, nije svaka osoba koja samostalno obavlja gospodarsku djelatnost dužna biti upisana u registar poreznih obveznika. Ovo se odnosi na fizičke i pravne osobe koje pri svojoj djelatnosti nisu isporučili dobra i usluge u iznosu većem od 300.000,00 kn (Bakran i sur., 2018).

Porezne obveznike poreza na dodanu vrijednost općenito možemo podijeliti u dvije skupine:

Slika 1. Vrste poreznog obveznika (izrada autora prema: Čevizović i sur., 2017).

Stalnim se poreznim obveznikom smatra svaka pravna ili fizička osoba koja trajno i samostalno obavlja neku gospodarsku djelatnost, dok se povremenim poreznim obveznikom smatra pravna ili fizička osoba koja nije upisana u registar poreznih obveznika, ali joj je dodijeljen PDV identifikacijski broj prilikom primanja usluga iz inozemstva, a koja se oporezuje prema sjedištu primatelja usluge ili koja je prešla prag stjecanja od 77.000 kn (Čevizović i sur., 2017).

„Prema čl. 33. Zakona o PDV-u, porezna osnovica pri isporuci dobara i usluga je naknada koju čini sve ono što je isporučitelj primio ili treba primiti od kupca ili neke druge osobe za te isporuke, uključujući svote subvencija koje su izravno povezane s cijenom isporučenih dobara i usluga“ (Markota i sur., 2015:11).

Porezna osnovica propisana je Pravilnikom o PDV-u (NN 73/13, 99/13/, 148/13, 153/13, 143/14, 115/16, 106/18, 121/19, 138/20, 39/22). Pri utvrđivanju iste u obzir se uzima:

- „Iznos poreza
- Carina
- Pristojbe i druga davanja (osim PDV-a)
- Te svi iznosi koje je isporučitelj naplatio od kupca na temelju isporuke (poput troškova prijevoza, slanja, osiguranja, postavljanja i slično).“

Također, porezna se osnovica umanjuje za sljedeće:

- „Snižena cijena
- Popusti koji su odobreni kupcu u trenutku isporuke te su prikazani na računu (primjerice zbog prijevremenog plaćanja).“

Osim toga, postoje i iznosi koji ne ulaze u poreznu osnovicu poput iznosa primljenih od osiguravatelja radi naknade štete, za uništenu ili otuđenu imovinu, ali i zatezne kamate te troškovi opomena. Prema Zakonu o PDV-u, isti se obračunava po stopi koja je na snazi tada, u trenutku nastanka događaja koji je predmet oporezivanja (Bakran i sur., 2018).

Pri isporuci dobara i usluga u tuzemstvu, potrebno je ispuniti sljedeće preduvjete (Dražić Lutilsky i sur., 2015):

- „Da za svaku isporuku postoji i protuisporuka (naknada)
- Postojanje najmanje dva sudionika (isporučitelj i kupac)
- Postojanje gospodarske veze između isporuke i protuisporuke“

U Republici Hrvatskoj postoje tri stope po kojima se oporezuje PDV: standardna/opća stopa (25%), snižena (13%) i snižena (5%). Snižene stope PDV-a koriste se za isporuke novina i časopisa, jestiva ulja, ulaznice, kruh, mlijeko, lijekove, znanstvene časopise i slično (Dražić Lutilsky i sur., 2015).

U nekim slučajevima porezni su obveznici dužni predati obrasce PDV-a. Obrasci PDV čine dokument u kojemu porezni obveznik utvrđuje obvezu PDV-a za obračunsko razdoblje te se predaje do 20. u mjesecu, elektroničkim putem (Cinotti i sur., 2015).

3.3. Porez na dohodak

Porez na dohodak određen je s dva Zakona: Zakon o porezu na dohodak te Zakon o lokalnim porezima. Ova vrsta poreza pripada u zajednički porez koji se dijeli među općinama, gradovima i županijama. Plaćanje prireza porezu na dohodak određena je i propisana Zakonom o lokalnim porezima, a plaća se po stopi koju propiše grad ili općina te je prihod lokalne jedinice. Obveznik plaćanja poreza na dohodak je svaka fizička osoba koja ostvaruje dohodak, ali i nasljednici poreznih obveznika, što znači da ukoliko osoba koja je dužnik poreza na dohodak premine, tada njegovu poreznu obvezu mora podmiriti zakonski nasljednik (Bakran i sur., 2018).

Svaka fizička osoba koja ostvaruje dohodak u Republici Hrvatskoj obveznik je poreza na dohodak, stoga porezni obveznik može biti i rezident i nerezident. Prije nego što se utvrdi oporeziv dohodak od nesamostalnog rada potrebno je oduzeti iznos osobnog odbitka. Osobnim odbitkom smatra se neoporezivi dio dohotka kojim se umanjuje porezna osnovica (Dražić Lutilsky i sur., 2015).

Dohodak je podijeljen u šest kategorija (Bakran i sur., 2018):

1. „Dohodak od nesamostalnog rada (plaće i mirovine)
2. Dohodak od samostalne djelatnosti
3. Dohodak od imovine i imovinskih prava
4. Dohodak od kapitala
5. Dohodak od osiguranja
6. Drugi dohodak“

Prema Čevizović i sur. (2017), dohodak se dijeli na:

- Godišnji dohodak → podrazumijeva primitke od nesamostalnog rada, samostalne djelatnosti te primitke koji se ne smatraju konačnim dohotkom
- Konačni dohodak → podrazumijeva primitke od imovine i imovinskih prava, kapitala i osiguranja te druge primitke koji se smatraju konačnim

Pretpostavlja se da će se u Republici Hrvatskoj, kao i većini zemalja EU zadržati porez na dohodak kao jedan od glavnih izvora prihoda (Jelčić, Bejaković, 2012).

Porez na dohodak se na godišnjoj razini oporezuje po stopi od 20% ukoliko je porezna osnovica do 360.000,00 kuna te po stopi od 30% ako porezna osnovica iznosi više od 360.000,00 kuna (NN 106/18, 138/20).

3.4. Porez na dobit

Kao i porez na dohodak, porez na dobit spada u izravne (direktne) poreze. Problem koji se veže uz pojam poreza na dobit je dvostruko oporezivanje jer se dobit oporezuje jednom na razini poduzeća, a kasnije se dio dobiti ponovno oporezuje i to porezom na dohodak pojedinca. Zbog tog problema mnoge se zemlje odlučuju na integraciju poreza na

dobit sa porezom na dohodak. Osnovica poreza na dobit je dobit koja je utvrđena kao razlika prihoda i rashoda prema računovodstvenim propisima, a koja se može dodatno uvećati ili umanjiti za određene kategorije pa se tada dobije konačna osnovica za utvrđivanje poreza na dobit (Dražić Lutilsky i sur., 2015).

Porezni je obveznik poreza na dobit svako trgovačko društvo i druga pravna ili fizička osoba na području Republike Hrvatske obavlja gospodarsku djelatnost samostalno i trajno te radi ostvarivanja dobiti ili neke druge koristi. Osnovica poreza na dobit utvrđuje se na 3 načina:

- Prema računovodstvenom načelu
- Prema novčanom načelu
- Paušalnom iznosu

Pri čemu se oporezivanje prema računovodstvenom i novčanom načelu odnosi na poduzetnike, dok se u paušalnom iznosu odnosi na neprofitni sektor (ukoliko su u sustavu poreza na dobit) (Bakran i sur., 2018).

Iako su obveznici poreza na dobit pretežito pravne osobe, u određenim slučajevima to mogu biti i fizičke osobe i to isključivo obrtnici koji mogu dobrovoljno plaćati porez na dobit umjesto poreza na dohodak, a uvjet je vođenje poslovnih knjiga. Postoje slučajevi gdje fizičke osobe moraju postati obveznici poreza na dobit (po sili Zakona o porezu na dobit) i to ako ispunjavaju barem jedan od sljedećih uvjeta (Dražić Lutilsky i sur., 2015):

- „Fizička osoba ostvarila je u prethodnome razdoblju ukupni primitak veći od 2.000.000, 00 kuna
- Fizička osoba ostvarila je u prethodnome razdoblju dohodak veći od 400.000,00 kuna
- Fizička osoba ima dugotrajnu imovinu u vrijednosti većoj od 2.000.000,00 kuna
- Fizička osoba u prethodnom je poreznom razdoblju zapošljavala više od 15 radnika“

3.5. Porezne reforme u Republici Hrvatskoj

Porezne reforme za cilj imaju promjenu unutar postojećeg poreznog sustava kako bi došlo do poboljšanja, uravnoteženja i drugih, povoljnijih situacija vezanih za porezni sustav. Predstavnici poslodavaca iz Hrvatske udruge poslodavaca smatraju da Republika Hrvatska sve teže ide ukorak s konkurentnijim tržištima na području Europske unije, posebice po

pitanju zadržavanja kvalitetne radne snage, ali i privlačenja nove radne snage. Smatraju da su glavni razlog previsoka opterećenja na plaće što u konačnici predstavlja velik teret poslodavcima uz istovremeno nemogućnost povećanja prihoda zaposlenicima pa je to razlog velikog odljeva radne snage u inozemstvo (Hrvatska udruga poslodavaca, 2022).

Porezna reforma koja je u Hrvatskoj započela 1994. dovela je do uspostavljanja novog sustava oporezivanja dohotka kojim su se utvrdili potrošni i dohodovni koncept pri čemu se nastojalo poštivati načelo horizontalne pravednosti u kojemu svi porezni obveznici s jednakim dohotkom snose jednak porezni teret. Porez na dohodak, kada su u pitanju porezne reforme, može se promatrati u tri razdoblja; prvo razdoblje trajalo je od 1994.-2000. godine u kojemu je uveden Zakon o porezu na dohodak, drugo razdoblje 2001.-2004. te od 2005. godine do danas, pri kojemu su se dogodile brojne izmjene. Također 1994. godine, kada i porez na dohodak, uveden je i porez na dobit. Uveden Zakon o porezu na dohodak bio je temeljen na potrošnom načelu, a osnovno obilježje bilo je odbitak zaštitne kamate. Zaštitna kamata predstavlja vid porezne olakšice za one poduzetnike koji su uložili vlastiti kapital, a ne posuđeni (Dražić Lutitsky i sur., 2015).

Porezna se reforma odnosi na povećanje gospodarskih učinaka, pri čemu mora barem zadržati razinu socijalnih učinaka. Promjene u poreznom sustavu su nužne kada je porezna presija iznad poreznog kapaciteta poreznih obveznika (Santini, 2020).

1. siječnja 2017. godine na snagu su stupile odredbe vezane za reformu poreznog sustava i smatrane su najkompletnijom i najobuhvatnijom od dotadašnjih. Izmijenjeno je ili dopunjeno osam zakona, od kojih se sedam toliko promijenilo da se smatraju novim zakonima. Smatra se kako je reforma poreznog sustava bila nužna ponajprije zbog visokog poreznog opterećenja u odnosu na ostatak EU, dok je s druge strane postojalo previše poreznih olakšica, oslobođenja i izuzeća.

Budući da je u Republici Hrvatskoj prisutno često mijenjanje poreznih propisa, posljedica takvih događaja su porezna nestabilnost i nesigurnost. U razdoblju od 2012. do 2015. godine napravljene su čak 44 izmjene i dopune zakona vezanih za porezni sustav pa je posljedično potrebno organizirati bolje, brže i efikasnije postupanje, ali i provesti kvalitetniju zakonsku reformu (Vlajić, 2017).

Aktualni opći porezni zakon na snazi je od 1. siječnja 2020., a njime se uređuje odnos između poreznih obveznika i poreznih tijela koja primjenjuju propise o porezima i drugim javnim davanjima, osim ako je nekim posebnim zakonima uređeno drugačije (NN, 115/16).

Tablica 1 Najznačajnije promjene poreza na dohodak u razdoblju od 2004.-2010. godine (izrada autora prema: NN 177/2004-3066; NN 22/-12; NN 115/16)

Godina	Promjena	Primjena	Pojašnjenje
2004.	Povećan osobni odbitak za umirovljenike	Od 1.4.2004.	1.500 kuna za poreznog obveznika i 2.550 kuna za umirovljenika
2005.	Novi Zakon o porezu na dohodak	1.1.2005.	<ul style="list-style-type: none"> • Povećan osobni odbitak • Promijenjen odbitak za uzdržavane članove • Isključivanje dividendi iz oporezivog dohotka • Smanjen ukupno iznos odbitka za osiguranja, zdravstvene usluge te stambene potrebe.
2005.	Uvedeno paušalno oporezivanje dohotka od imovine ostvarenog od iznajmljivanja stanova, soba i postelja putnicima i turistima	1.1.2005.	Porez na dohodak pri iznajmljivanju nekretnina i pokretnina plaća se na iznos najamnine i umanjeno za 30% na ime troškova iznajmljivanja Porez na dohodak plaća se u obliku predujma, po stopi od 15%.
2007.	Pravilnik o paušalnom oporezivanju samostalne djelatnosti.	1.1.2007.	Uvedene su olakšice vezane uz paušalno plaćanje poreza na dohodak od samostalne djelatnosti.
2007.	Zakon o državnoj potpori za obrazovanje i izobrazbu	1.1.2007.	Uvodi se državna potpora za obrazovanje i izobrazbu.
2008.	Povećava se osnovni osobni odbitak za porezne obveznike i umirovljenike.	1.7.2008.	1.800 kuna za poreznog obveznika i 3.200 kuna za umirovljenika.
2010.	Snižene visine stopa	1.7.2010.	Porezne stope su 12% do visine dvostrukog osnovnog odbitka, 25% između dvostrukog i šesterostrukog osnovnog osobnog odbitka te 40% iznad šesterostrukog osnovnog osobnog odbitka.
2011.	Snižena kamatna stopa	15.10.2011.	Snižena je kamatna stopa po kojoj poslodavci smiju i mogu odobravati kredite svojim zaposlenicima. Snižena stopa iznosila je 3%, dok je prethodno iznosila 4%.
2011.	Isplate dividendi	15.10.2011.	Brisana je odredba vezana za isplatu dividende i udjela u dobiti za imatelje udjela u kapitalu te je uvedena obveza vođenja evidencije i dostavljanja izvješća o isplaćenim dividendama/udjelima u dobiti prema Poreznoj upravi.
2012.	Dodatak na mirovinu postaje oporeziv	1.1.2012.	Dodatak na mirovinu postaje dio mirovine i ujedno više nije oslobođen oporezivanja.
2013.	Povećanje praga za ulazak u sustav PDV-a	1.1.2013.	Od 1.1.2013. godine prag za ulazak u sustav PDV-a povećao se na 230.000,00 kn.
2014.	Primjena novih poreznih razreda	1.1.2015.	Porezna osnovica do 2.200,00 kn oporezuje se po stopi od 12%, 2.200,01 kn do 13.200,00 kn po stopi od 25% te se pri poreznoj osnovici većoj od 13.200,00 kn primjenjuje porezna stopa od 40%.
2016.	Oporezivanje otuđenja financijske imovine	1.1.2016.	Osim financijske imovine stečene prije 2016. godine niti ono koje je izvršeno između

			bračnih partnera/razvedenih bračnih partnera.
2017.	Povećan osnovni osobni odbitak	1.1.2017.	Povećanje osnovnog osobnog odbitka s 2.600,00 kn na 3.800,00 kn te su uvedene samo dvije porezne stope; 24% te 36%
2018.	Povećava se osnovica za plaću u naravi	1.1.2018.	Prag za određivanje godišnjeg iznosa iznad kojega se određuje plaća u naravi povećava se sa 400 kn na 600 kn.
2019.	Širenje razreda za primjenu stope od 24%	1.1.2019.	Godišnji porez na dohodak plaća se po stopi od 24% na poreznu osnovicu do 360.000,00 kn, a na iznose iznad osnovice po stopi od 36%.

Tablica 1 prikazuje promjene poreza na dohodak u razdoblju od 2004.-2010. godine. 2004. godine je povećan osnovni osobni odbitak za umirovljenike na način da je povećan odbitak na 1.500,00 kuna za poreznog obveznika te 2.550,00 kuna za umirovljenike. 2005. godine donesen je novi Zakon o porezu na dohodak koji je svoju primjenu započeo 1. siječnja 2005. godine u okviru kojega se povećao osobni odbitak, dogodile su se promjene u odbitku za uzdržavane članove, dividende su isključene iz oporezivog dohotka (postaju dio neoporezivog dohotka) te je smanjen ukupni iznos odbitka za osiguranje, zdravstvene usluge i stambene potrebe. Iste godine uvedeno je paušalno oporezivanje dohotka od imovine ostvarenog od iznajmljivanja čime je umanjeno za 30% na ime troškova iznajmljivanja (odnosi se na iznajmljivanje nekretnina i pokretnina), a porez na dohodak plaćao se po stopi od 15% i to u obliku predujma. 2007. godine uvedene su olakšice za paušalno plaćanje poreza na dohodak od samostalne djelatnosti (ove olakšice imale su utjecaj na obrtnike) te je iste godine uveden Zakon o državnoj potpori za obrazovanje i izobrazbu. Godinu nakon, 2018. godine drugi puta se povećao osobni odbitak za porezne obveznike i umirovljenike te je tada iznosio 1.800,00 kuna za poreznog obveznika te 3.200,00 kuna za umirovljenike što je povećanje od 20% za porezne obveznike i oko 25% za umirovljenike. Dvije godine nakon, 2010. godine snižene su visine poreznih stopa pa su tako stope poreza na dohodak iznosile 12%, 25% te 40%.

3.5.1. Aktualna porezna reforma u Republici Hrvatskoj

Posljednja porezna reforma, koja je ujedno još uvijek aktualna, od 1. siječnja 2021. godine donijela je kroz 5. krug poreznog rasterećenja najnovija pravila i zakone. Najznačajnije izmjene dogodile su se unutar poreza na dodanu vrijednost, poreza na dobit i poreza na dohodak. Odnose se na usklađivanje sa Direktivom Vijeća, povećanje praga za

primjenu postupka oporezivanja prema naplaćenim naknadama (na 15 milijuna kuna), proširenje mogućnosti primjene obračunske kategorije poreza na dodanu vrijednost pri uvozu roba u zemlju, smanjenje poreza na dobit sa 12% na 10%. Kada je riječ o porezu na dohodak, smanjene su porezne stope i to: sa 12% na 10%, 24% na 20% te 36% na 30% kada se radi o oporezivanju godišnjih i konačnih dohodaka i paušalnog oporezivanja. Dogodila se i promjena u Zakonu o fiskalizaciji u prometu gotovinom pri čemu se Ministarstvu financija daje ovlast kako bi propisala visinu blagajničkog maksimuma, prema pojedinim kategorijama poreznih obveznika.

Osim navedenih promjena koje su stupile na snagu početkom 2021. godine, neke od ranijih promjena koje su se dogodile u okviru ove, aktualne, porezne reforme jesu:

- Zadržana je opća porezna stopa PDV-a od 25%, a proširena upotreba stope od 13% za određene kategorije
- Povećan je prag za primjenu postupka oporezivanja prema naplaćenim naknadama na 7,5 milijuna kuna
- Povećan je osnovni osobni odbitak poreza na dohodak sa 3.800 na 4.000 kn
- Umanjena je porezna obveza za mlađe od 25 godina i to za 100%, a mladima od 26 do 30 godina života iznosi 50%
- Promjene vezane za zastaru za dug kod osoba koje su doživjele smrt
- Početkom 2021. godine uvedena je obveza izdavanja QR koda na računu
- U travnju 2020. godine uvedena je obveza fiskalizacije svih pratećih dokumenata koje se izdaju prije računa, a na kojima se navode podaci o plaćanju (poput ponude) (Porezna uprava, 2022).

Tablica 2 Promjene u sklopu reforme poreznog sustava od 1.1.2017. (izrada autora prema: Čevizović i sur., 2017.)

Novi zakoni		Izmjene i dopune	
1.	Zakon o porezu na dohodak	1.	Zakon o doprinosima
2.	Zakon o porezu na promet nekretnina	2.	Zakon o porezu na dobit
3.	Zakon o OPZ-u	3.	Zakon o PDV-u
4.	Zakon o lokalnim porezima	4.	Zakon o trošarinama
5.	Zakon o poreznoj upravi	5.	Zakon o posebnom porezu na motorna vozila
6.	Zakon o upravnim pristojbama	6.	Zakon o fiskalizaciji u prometu gotovinom

7.	Zakon o adiministrativnoj suradnji na području poreza	7.	Zakon o poreznom savjetništvu
		8.	Zakon o carinskoj službi

Tablica 2 prikazuje promjene u Zakonima koje su se dogodile u sklopu reforme te su na snazi od 1. siječnja 2017. godine. U navedenom krugu reforme doneseno je sedam potpuno novih zakona, dok je osam zakona doživjelo izmjene i dopune. Cilj pri ovom krugu reforme bio je doprinos razvoju poduzetništva te poticanje zapošljavanja i osnaživanje hrvatskog gospodarstva.

Potpuno je novi zakon izdan te stupio na snagu - Zakon o porezu na dohodak kojime se utvrđuje porez na dohodak te se isti plaća prema odredbama ovoga Zakona. Provedbeni propisi Zakona o porezu na dohodak moraju se uskladiti sa Pravilnikom o porezu na dohodak, Pravilnikom o paušalnom oporezivanju samostalnih djelatnosti te Pravilnikom o paušalnom oporezivanju djelatnosti iznajmljivanja i organiziranja smještaja u turizmu, što je u nadležnosti Ministarstva financija, odnosno Ministra financija. Također, u roku od dvije godine od stupanja Zakona na snagu potrebno je provesti procjenu učinaka istoga, što je također obveza Ministarstva financija (NN 115/16).

Tijekom posljednje porezne reforme, 2017. godine mijenjao se i Opći porezni zakon (OPZ), čime je prestao vrijediti stari OPZ. Neke od promjena koje su se dogodile u okviru Općeg poreznog zakona jesu: izjednačavanje bračne s izvanbračnom zajednicom/životnim partnerstvom, tri godine roka za ispravak porezne prijave, zastara s osnova poreza i doprinosa, preciznije određenje porezne tajne te objava popisa poreznih dužnika i slično (Čevizović i sur., 2017).

4. Opis istraživanja i rezultati istraživanja

Porezna reforma može se definirati kao izmjena vezana za porezno zakonodavstvo pri kojoj se mijenjaju porezna pravila i ujedno se uspostavlja novi porezni sustav. Ona je povezana sa promjenama u zakonu, budući da svaka promjena poreznih pravila mora biti uvedena u zakon.

Budući da dug države za sobom povlači probleme proračunskog deficita, Santini (2009) smatra da je za uspješnu reformu poreznog sustava važno najprije da se ukupna potrošnja (a ponajviše javna potrošnja) dovede u okvire BDP-a, zatim, kako bi se mogle uredno servisirati obveze prema vjerovnicima smatra da je bitno uspostaviti pozitivnu nacionalnu štednju u iznosu kamata na osnovu inozemnog duga. Štednja bi tada trebala biti veća od iznosa kamata po spomenutom inozemnom dugu čime bi se posljedično mogao smanjiti iznos inozemnog duga te dovesti do povećanja investicijskih aktivnosti u gospodarstvu. Za isto je potrebno ostvariti izvozno orijentiranu proizvodnju te uravnotežiti proračun sa manjom poreznom presijom.

4.1. Proračun države

U nastavku rada bit će tablično prikazani te analizirani javni prihodi i javni rashodi koji čine proračun Republike Hrvatske, kroz petogodišnje razdoblje (2016. – 2020.)

Tablica 3 Javni prihodi u razdoblju od 2016. - 2020. godine (Izrada autora prema podacima iz Godišnjih izvješća Ministarstva financija (mfin.gov.hr))

Godina	Iznos javnih prihoda (u milijardama kuna)
2016.	116,40
2017.	122,71
2018.	129,40
2019.	139,90
2020.	131,58

Prema tablici broj 3 vidljivo je da su se javni prihodi unutar pet promatranih godina svake godine postupno povećavali, no zadnje promatrane godine, 2020. godine, oni su bili nešto niži nego prethodne, 2019. godine. Analitika javnih prihoda za 2020. godinu - u 2020. godini prihodi državnog proračuna (prema tablici broj 3) iznosili su 131.578.459.370,82 kn, od čega su najveći dio prihodi poslovanja, ponajprije prihodi od poreza koji su iznosili

73.148.241.543,77 kn, zatim doprinosi 22.760.613.524,45 kn te pomoći iz inozemstva u iznosu od 18.193.028.826,87 kn. Prihodi od imovine iznosili su 3.025.282.007,13 kn (to su prihodi od financijske imovine, kamata na vrijednosne papire, prihodi od dividendi i dr.) Nešto manji iznosi su prihoda od naplate kazni, zatim prihodi od HZZO-a, prihodi od pristojbi i slično. Prema ovim podacima vidljivo je da prihodi od poreza čine više od polovice ukupnih prihoda državnog proračuna, što dokazuje da su porezi najznačajniji prihod države te da istih nema ili da su manji, država bi morala posezati za drugim načinima financiranja i prikupljanja prihoda. Prihodi od poreza su najznačajniji prihodi i to ponajviše prihodi od poreza na dodanu vrijednost te poreza na robu i usluge.

Tablica 4 Javni rashodi u razdoblju od 2016.- 2020. godine (Izrada autora prema podacima iz Godišnjih izvješća Ministarstva financija (mfin.gov.hr))

Godina	Iznos javnih rashoda (u milijardama kuna)
2016.	117,20
2017.	125,00
2018.	129,59
2019.	139,90
2020.	153,56

Kako je ranije pojašnjeno, javni prihodi su unutar promatranog razdoblja gotovo svake godine rasli, no javni su rashodi svake godine bili veći od javnih prihoda, što u konačnici ukazuje na proračunski deficit na kraju svake godine. 2020. godine javni su prihodi iznosili 131,58 milijardi kuna, dok su javni rashodi iznosili 153,56 milijardi kuna što znači da je deficit na kraju godine iznosio 21,98 milijardi kuna. Deficitu, odnosno velikim rashodima države doprinijeli su ponajviše rashodi poslovanja (kao i kod javnih prihoda), od kojih su najviše iznosile plaće zaposlenicima te njihovi doprinosi. Osim toga, značajni su i materijalni rashodi u koje ubrajamo službena putovanja, stručna usavršavanja, sirovine i repromaterijale. Od ostalih rashoda značajne su još subvencije, kamate (za izdane vrijednosne papire, obveznice, kredite i zajmove te zatezne kamate), pomoći u inozemstvo, nakande za građane i slično. 2020. godina bila je specifična za Republiku Hrvatsku zbog događanja s kojima se druge (promatrane) godine ne mogu uspoređivati, poput razarajućih potresa zbog kojih su stanovnici ostajali bez svojih domova (te je za njih bilo potrebno osigurati smještaj i osnovne uvjete za život), zatim pandemije uslijed koje su brojni zaposlenici bili prisiljeni ne obavljati svoj posao, zatim je započelo i razdoblje visoke inflacije, a kada se to sve uzme u obzir, država je imala velike troškove odnosno rashode koje nije uspjela isfinancirati samo iz svojih prihoda. Porezni prihodi nastaju, među ostalim, od državnih poreza poput onoga na dodanu vrijednost

te uz njega i porez na dobit te trošarine, zatim porezi na županijskoj razini poput poreza na plovila, motorna vozila i slično (no oni nisu značajni kao javni prihodi poput drugih poreza) te općinski ili gradski porezi, ali i porez na dohodak, koji je također značajan. Što se tiče efikasnosti, proračunskim prihodima najviše doprinose porez na dobit, porez na dohodak, porez na dodanu vrijednost te trošarine.

Kao što je već poznato, prikupljanje poreza predstavlja najizdašniji pa tako i najznačajniji javni prihod države kroz koji se financiraju razni javni (državni) rashodi (to su rashodi vezani za školstvo, zdravstvo i slično). No osim od poreza, javni se prihodi ubiru od pristojbi i naknada, doprinosa (za mirovinsko ili zdravstveno osiguranje, primjerice), carina, ali i putem zaduživanja države. Javne prihode možemo podijeliti prema vremenu kada se prihodi ostvaruju, prema načinu na koji se stječu prava na njih, prema načinu na koji ih država ostvaruje, prema obilježju jesu li prihodi ostvareni od strane pravnih ili fizičkih osoba te prema drugim obilježjima. Sve vezano za javne prihode propisano je Zakonom o proračunu (NN 87/08, 136/12, 15/15).

Uz javne prihode, javni rashodi dio su fiskalnog sustava zemlje. Javni rashodi nastaju pri podmirivanju potreba koje su od važnosti za normalno funkcioniranje i održavanje sustava unutar neke države. Osim poznatih rashoda koje financira država, od početaka Republike Hrvatske velik se dio proračunskih rashoda koristio za financiranje Ministarstva obrane, posebice tijekom ratnih zbivanja. Tijekom '90.-ih godina prošloga stoljeća Proračun Republike Hrvatske se mijenjao više puta, počevši od 1991. godine kada je u prosincu (NN, 66/1991) mijenjan zbog povećanja prihoda, ali su se dogodile i brojne izmjene glede financiranja sudstva, općina te protupožarnih aktivnosti. Osim toga, događale su se i intervencije u privredi pri čemu su se dodjeljivala i sredstva za naknadu šteta koje su nastale ratnim razaranjima na području Države.

Javni rashodi (ili javna potrošnja) financiraju se javnim prihodima kao prikupljena sredstva iz već ranije spomenutih izvora. Ukoliko rashodi premašuju prihode, a nije moguće iste povećati na uobičajen način, tada država poseže za zaduživanjem. Tako imamo primjer kada se država zadužuje sa nemogućnošću podmirivanja javnih rashoda pa nastaje javni dJug. Javn dug može biti unutarnji ili inozemni, a također se mjeri i kao udio u BDP-u države. Prekomjerno zaduživanje uzrokuje proračunski deficit, a Republika Hrvatska ima nezavidan postotak odnosno udio javnoga duga u BDP-u, što će biti prikazano u nastavku u tablici 5.

Tablica 5 Kretanje javnog duga u razdoblju od 2016. - 2020. godine. Izvor: izrada autora prema podacima s Ministarstva financija.

Dug opće države (u mil. kn)	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Unutarnji dug opće države	180.591	130.096	137.690	197.228	215.844
Inozemni dug opće države	108.484	100.317	98.797	95.697	113.757
Ukupni javni dug	289.075	230.413	236.488	292.925	329.601
Javni dug (% BDP-a)	83,7%	77,8%	74,7%	72,1%	88,6%

U promatranom razdoblju od pet godina vidljive su oscilacije u kretanju javnog duga – 2016. godine iznosio je 83,7% ukupnog BDP-a, zatim je 2017. godine iznosio nešto manje, ali i dalje gotovo 78% BDP-a, dok je 2018. godine, a zatim i 2019. godine iznos javnoga duga bio veći, ali je predstavljao manji postotak udjela u bruto domaćem proizvodu. To je posljedica povećanja BDP-a zbog nešto povoljnijih gospodarskih kretanja. 2020. godine je javni dug dosegnuo najveći iznos u promatranom razdoblju, pri čemu se dogodio nagli porast javnog duga, a razlog tomu bio je početak krize uzrokovane pandemijom što je rezultiralo lošim gospodarskim rezultatima - smanjena potrošnja (pa tako i manji prihodi od PDV-a), zaustavljanje mnogih poslovanja i brojni otkazi ugovora o radu (manje prihoda od poreza na dobit te na dohodak), ne tako sjajna ljetna sezona sa manje noćenja no inače (pri čemu se opet smanjuju priljevi od potrošnje). Tijekom 2021. godine javni dug je prešao čak preko 90% BDP-a, što se može, ali i jest, promatrati kao zabrinjavajuć podatak.

2019. godine izdana je Strategija za upravljanje javnim dugom za razdoblje od 2019. godine do 2021. godine u kojemu je objašnjeno kako je Republika Hrvatska od 2015. godine zabilježila financijski oporavak nakon višegodišnje recesije koja je započela uslijed svjetske krize 2008. godine. 2017. godine zabilježeno je smanjenje proračunskog deficita koji je dulje vremensko razdoblje bio prekomjeran. Vjerojatno bi oporavak bio i značajniji da se nisu dogodila financiranja od strane države kako ne bi došlo do likvidacije društava koji su od velikog značaja za gospodarstvo, poput Uljanika i 3. maja, za koje je Republika Hrvatska izdala državna jamstva (Ministarstvo financija).

4.3. Analiza poreznih reformi – Porez na dohodak, PDV i porez na dobit (2015. -)

Budući da je poznato da se od 2014. godine Republika Hrvatska nalazi u prekomjernom proračunskom manjku, za posljedicu toga bilo je očekivati promjene unutar poreznog sustava kako bi se omogućilo upravo smanjivanje toga manjka, jer, kako je već ranije navedeno – porezi predstavljaju najizdašnije proračunske prihode države.

Reforma koja je započela 2015. godine pokrivala je većinu poreznih oblika u Republici Hrvatskoj, dok su najveće promjene predložene u okviru Poreza na dodanu vrijednost, Poreza na dohodak te Poreza na dobit. U nastavku ovoga dijela rada bit će prikazane planirane promjene u okviru navedenoga kruga porezne reforme, a odnose se na ranije spomenute porezne oblike.

Ciljevi reforme poreznog sustava koje je izdvojio Ministar financija bile su (Marić, 2016):

- Smanjenje ukupnog poreznog opterećenja
- Poticanje konkurentnosti gospodarstva
- Izgradnja socijalno pravednijeg poreznog sustava
- Stabilan, održiv i jednostavan porezni sustav koji podrazumijeva: širenje porezne osnove, suzbijanje sive ekonomije te ukidanje nekonkurentnih poreznih rashoda
- Pojednostavljenje i pojeftinjenje porezne administracije
- Pružanje veće pravne sigurnosti poreznim obveznicima

Karakteristike poreznog sustava tijekom prijedloga porezne reforme bile su: visoko porezno opterećenje (u odnosu na susjedne zemlje), prevelik broj poreznih olakšica, izuzeća i oslobođenja pri čemu je bilo upitno koliki je zapravo efekt takvih olakšica, zatim porezna nestabilnost uslijed česte izmjene poreznih propisa. Dogodile su se čak 44 izmjene i dopune poreznog sustava u razdoblju od 2012.-2015. godine. Sljedeći problem ondašnjeg poreznog sustava bila je visoka administrativna opterećenost Porezne uprave – loša interakcija Porezne uprave i građana/poduzetnika te porezna nesigurnost kod poduzetnika što je imalo značajan utjecaj te u konačnici je predstavljalo zapreku pri razvoju poduzetništva, ali i mali broj kako domaćih, tako i stranih investicija (Marić, 2016).

4.3.1. Porez na dohodak

Porez na dohodak karakteriziralo je visoko opterećenje rada te niska razina dohotka pri kojoj započinje oporezivanje stopom od 40% što za posljedicu ima negativan utjecaj na konkurentnost među visokoobrazovanim kadrom. Tada su predložene sljedeće promjene u okviru poreza na dohodak (Marić, 2016):

- Smanjenje porezne stope na dohodak sa 25% i 40% na 24% i 36%
- Podizanje osnovnog osobnog odbitka na 3.800,00 kuna za sve obveznike
- Uvođenje jedinstvenog poreznog razreda od 0,00 kuna do 17.500,00 kuna za primjenu porezne stope od 24%
- Dodatno smanjenje porezne obveze za 50% za umirovljenike i osobe na područjima posebne državne skrbi
- Podizanje osobnog odbitka za djecu i druge uzdržavane članove
- Zadržavanje stope poreza na dohodak od 12% samo pri konačnom oporezivanju dohotka od imovine i kapitala te osiguranja
- Uvođenje sintetičkog oporezivanja dohotka od nesamostalnog rada, samostalne djelatnosti i drugog dohotka
- Ujednačavanje svih prava i neoporezivih izdataka u odnosu prema neto minimalnoj plaći

Željeni učinak pri izmjeni poreza na dohodak bio je postići rasterećenje plaća (podizanjem osnovnog osobnog odbitka, odbitka za djecu i uzdržavane članove, niže porezne stope i povećanje razreda), smanjiti prosječnu stopu pri oporezivanju rada sa 7,6% na 6,3%, smanjiti broj osoba koje će plaćati porez na plaće i mirovine čime ukupno milijun i 500 tisuća ljudi ne bi plaćalo porez na dohodak, što je gotovo pola poreznih obveznika (2,75 milijuna poreznih obveznika) te oporezivanje imovine, kapitala i osiguranja (Marić, 2016).

Promjene koje su stupile na snagu 1.1.2015., a odnose se na porez na dohodak imaju za cilj rasterećenje oporezivanja rada, ali i kompenzaciju prihoda državnog i lokalnih proračuna iz drugih izvora primitaka fizičkih osoba (Cinotti i sur., 2015).

Tablica 6 Promjena poreznih razreda (izrada autora prema: Cinotti i sur., 2015:411)

Porezna osnovica (HRK)	Porezna stopa
Do 2.200,00	12%
2.200,01 do 13.200,00	25%
Iznad 13.200,01	40%

Tablica 6 prikazuje promjene u poreznim razredima koje su stupile na snagu početkom 2015. godine. Osnovni osobni odbitak te razredi porezne tarife više nisu povezane veličine. Prvi porezni razred ostao je na 2.200,00 kuna, ali je gornja granica do trećeg razreda povećana sa 8.800,00 kuna na 13.200,00 kuna. Tako se porezne stope mijenjaju po poreznim razredima i to do 2.200,00 kuna porezna stopa od 12%, od 2.200,01 do 13.200,00 kuna iznosi 25% te iznad 13.200,01 kuna korištena porezna stopa iznosi 40%.

Usljed navedenih promjena poreznih razreda i osobnog odbitka zabilježen je porast neto plaće koji u nastavku prikazuje tablica 7.

Tablica 7 Porast neto plaće uslijed promjene poreznih razreda (izrada autora prema: Cinotti i sur., 2015:411)

Bruto plaća (HRK)	Veća neto plaća
5.000,00	53,76
6.000,00 do 12.000,00	112,00
20.000,00 i više	918,00

Tablica 7 prikazuje za koliko je prosječno veća neto plaća bila 2015., uslijed promjene poreznih razreda. Za bruto plaću od 5 tisuća kuna – neto plaća veća je za 53,76 kuna, za bruto plaće od 6 do 12 tisuća u prosjeku je veća za 112,00 kuna, dok je za 20 tisuća kuna (i naviše) plaću (u bruto iznosu) veća za prosječno 918,00 kuna neto. Iz navedenoga se može zaključiti da su promjene poreznih razreda posljedično povećale neto plaću.

Tablica 8 Mjesečne stope poreza na dohodak u 2017. godini (izrada autora prema: Čevizović i sur., 2017.)

Vrsta dohotka		Stopa poreza	Porezna osnovica
1.	Dohodak od nesamostalnog rada plaća i mirovina – mjesečni predujam	24%	Mjesečna porezna osnovica do 17.500,00 kn
		36%	Mjesečna porezna osnovica iznad 17.500,00 kn
2.	Dohodak od nesamostalnog rada plaća i mirovina – mjesečni predujam za porezne obveznike s prebivalištem na području posebne državne skrbi	24%	Mjesečna porezna osnovica do 17.500,00 kn
		36%	Mjesečna porezna osnovica iznad 17.500,00 kn umanjeno za 50% na mjesečnoj razini
3.	Drugi dohodak	24%	Po odbitku bez priznavanja osobnog odbitka

Tablica 8 prikazuje kolike su stope poreza na dohodak bile na snazi tijekom 2017. godine. Dvije su porezne stope – 24% i 36%, ovisno o iznosu porezne osnovice. Stopa od 24% primjenjivala se ukoliko je mjesečna porezna osnovica bila manja od 17.500,01 kn, a stopa od 36% ukoliko je mjesečna porezna osnovica poreza na dohodak iznosila 17.500,01 kn i više, osim za područja posebne državne skrbi (poput Grada Vukovara) gdje se pri stopi od 36%, a na iznose mjesečne osnovice veće od 17.500,00 kn umanjuje za 50% na mjesečnoj razini. Također se po stopi od 24% oporezivao i drugi dohodak, bez priznavanja osobnog odbitka.

Od 1. siječnja 2019. godine izmijenjen je Zakon o porezu na dohodak i to na sljedeći način: ukinuo se dohodak od osiguranja, proširena je godišnja porezna osnovica pri primjeni stope od 24% s 210.000,00 kn na 360.000,00 kn, povećao se iznos neoporezivog primitka na 10.000,00 kn kada su u pitanju potpore za novorođenčad, omogućeno je podnošenje prigovora elektronskim putem, dopunjeni su prilozi u JOPPD obrascu, proširen je obuhvat primitaka koji se ne uzimaju u obzir pri utvrđivanju prava za uzdržavane članove, itd. (Porezna uprava, 2019).

U okviru 4. kruga porezne reforme čije su promjene stupile na snagu 1. siječnja 2020. povećan je osnovni osobni odbitak s 3.800,00 kuna na 4.000,00 kuna, umanjena je porezna obveza mladima do 25 godina života i to za 100% te mladima od 26 do 30 godina života za 50% (za plaću do godišnje osnovice od 360.000,00 kn), proširen je obuhvat primitaka na koje se ne plaća porez na dohodak, drugim dohotkom počinju se smatrati naknade učenicima za vrijeme dualnog obrazovanja iznad propisanog neoporezivog iznosa, poslodavcima se

omogućuje uvid u poreznu karticu pri isplati plaće bivšim radnicima za posljednjih mjesec dana te uvid u neiskorišteni iznos osobnog odbitka bivših radnika (Porezna uprava, 2019).

U novom, 5. krugu porezne reforme, od 1. siječnja 2021. godine smanjene su godišnje stope poreza na dohodak – sa 12% na 10%, s 24% na 20% te s 36% na 30%, definiran je porezni položaj nacionalne naknade za starije osobe, povećan je porez na dohodak kada je riječ o nerazmjeru imovine, dostavom isprava od javnih bilježnika dohodak od imovine po osnovi zakupa ili najma smatra se prijavljenim, proširena je mogućnost obuhvata primitaka koji se ne smatraju primicima od nesamostalnog rada te se definira porezni položaj primitaka koje ostvaruju digitalni nomadi (Porezna uprava, 2021).

4.3.2. Porez na dobit

Problemi koji su uočeni unutar sustava Poreza na dobit bili su jedinstvena porezna stopa na dobit od 20% što je Republiku Hrvatsku činilo nekonkurentnom u odnosu na susjedne države – primjerice, ako promatramo razvijenije zemlje u okruženju, u Mađarskoj je ista iznosila 19%, u Sloveniji 17%, dok je u Srbiji iznosila 15% te u Bosni i Hercegovini samo 10%. Drugi problem s kojim je bio suočen sustav Poreza na dobit ticao se reinvestirane dobiti za koju je smatrano da je bila upitne ustavnosti jer je predstavljala pogodnost za pojedine porezne obveznike. Zbog propisanog načina korištenja olakšice, koristilo ju je prosječno manje od 2% obveznika pri čemu su umanjili obvezu poreza na dobit do 20%. Također su problem predstavljale brojne nejasnoće u primjeni ove vrste olakšice u sustavu poreza na dobit jer je za priznavanje iste u 2015. godini bilo uvjetovano ulaganje u dugotrajnu imovinu te je bilo potrebno zadržati isti broj zaposlenika.

Obilježje dotadašnjeg sustava poreza na dobit bilo je i skupo i neekonomično praćenje troškova koji su se priznavali samo u određenom postotku (to su bili troškovi korištenja automobila i reprezentacije) te kompliciran sustav pri obavljanju gospodarskih djelatnosti za neprofitne organizacije u dijelu vođenja knjigovodstva.

Promjene koje su predložene u okviru poreza na dobit:

- Za poduzetnike čiji su godišnji prihodi manji od 3 milijuna kuna – snižavanje stope sa 20% na 12%
- Za ostale porezne obveznike smanjivanje porezne stope sa 20% na 18%

- Ukidanje olakšica za reinvestiranu dobit i slobodne zone, ali zadržavanje olakšica za potpomognuta područja, obrazovanje i izobrazbu
- Potpuna fleksibilnost:
 - U izboru načina poslovanja (plaćanje poreza na dobit za obrtnike, plaćanje poreza na dobit prema novčanom tijeku/na utvrđenu poreznu dobit)
 - U izboru načina oporezivanja gospodarske djelatnosti neprofitnog sektora do praga za ulazak u sustav PDV-a
- Povećanje priznatih rashoda s osnove troškova reprezentacije sa dosadašnjih 30% na 50%
- Priznavanje vrijednosnog usklađenja i poreznog rashoda za nenaplaćena potraživanja
- Sporazumi s Poreznom upravom vezano za transferne cijene, a odnosi se na cijene koje se zaračunavaju unutar grupacije i njenih povezanih društava

Željeni učinak pri izmjenama u sustavu poreza na dobit bio je smanjiti rasterećenje poduzetnika u financijskom i administrativnom smislu, jačanje konkurentnosti u odnosu na okruženje (Slovenija i Mađarska koje imaju niže stope poreza na dobit), jačanje pravne sigurnosti te stvaranje temelja za povećanje ulaganja (zadržavanje olakšica za obrazovanje, područja od posebne državne skrbi i sl.) (Marić, 2016).

Izmjene Poreza na dobit koje su stupile na snagu od 1. siječnja 2019. obuhvaćaju izvršenje obveze usklađivanja s Direktivom Vijeća EU, a tiču se izbjegavanja poreza kojima se utječe na funkcioniranje unutarnjeg tržišta, dosadašnja obveza plaćanja poreza po odbitku po stopi od 20% odnosi se i na kamate, dividende, autorska prava i druge naknade, ukoliko se isplate osobama s područja nekooperativnih država. Također je izvršeno i usklađivanje sa Zakonima poput Zakona o poticanju ulaganja i Zakona o državnoj potpori. Pojednostavljen je postupak oporezivanja nastupa inozemnih umjetnika i sportaša, i sl. (Porezna uprava, 2019).

Od 1. siječnja 2021. godine počela su se primjenjivati nova pravila, a u okviru novog, 5. kruga porezne reforme. Stopa poreza na dobit smanjena je za porezne obveznike koji ostvaruju prihode do 7,5 milijuna kuna i to sa 12% na 10%, pri isplati dividendi i udjela u dobiti smanjena je porezna stopa po odbitku također sa 12% na 10%, izmijenjen je postupak utvrđivanja rashoda pri konačnom otpisu potraživanja, propisana je obveza redovitog usklađenja transfernih cijena te je proširen opseg primjene pravila vezanih uz neautentične aranžmane i na slučajeve propisane međunarodnim ugovorima (Porezna uprava, 2021).

4.3.3. Porez na dodanu vrijednost

Porez na dodanu vrijednost 2015. godine karakterizirala je opća stopa od 25%, što ju je činilo drugom najvećom u 28 zemalja članica Europske unije. Osim opće stope, postojanje snižene stope od 5% i 13% na određene proizvode i usluge (poput udžbenika, ulaznica, lijekova, kruha i mlijeka) činilo je veliko odstupanje između opće i sniženih stopa, osim toga, nije bio jasan kriterij za određivanje na koja dobra i usluge se snižene stope odnose.

Za poduzetnike su troškovi administracije (kod malih poreznih obveznika) bili visoki u odnosu na postavljeni prag za ulazak u sustav PDV-a, a dodatan financijski teret predstavljala je nemogućnost primjene obračunske kategorije PDV-a kod uvoza (što bi omogućilo odbitak pretporeza u 100%-tnom iznosu) te nemogućnost korištenja prava na pretporez kod automobila za osobni prijevoz.

Cilj ove reforme bio je smanjivanje regresivnosti PDV-a redefiniranjem sniženih stopa na dobra i usluge, a koje najviše koriste svi građani Republike Hrvatske te prebacivanje dijela poreznog opterećenja s rezidenata na rezidente, jer su pri osobnoj potrošnji nerezidenti plaćali 15,45%, dok rezidenti, odnosno građani Republike Hrvatske od 15,7% do 16,58% PDV-a (15,7%-16,58% → ovisno o dohodovnom razredu).

Kada je riječ o promjenama unutar PDV-a, predložene su promjene od 1. siječnja 2017. godine te od 1. siječnja 2018. godine. Od 1. siječnja 2017. godine, ciljevi su bili (Marić, 2016):

- Snižavanje stope PDV-a na pojedine proizvode i usluge s 25% na 13% (sadnice, gnojivo, odvoz smeća, dječje sjedalice za automobile, isporuka električne energije)
- Snižena stopa od 13% prelazi na opću stopu od 25% (za ugostiteljstvo i šećer (zbog zdravstvenih razloga))
- Snižena stopa od 5% prelazi u stopu od 13% (na kino ulaznice)

Ukoliko bi se ostvarili ciljevi koji su bili navedeni za provedbu kroz 2017. godinu, nadalje je bio cilj provesti promjene kroz 2018. godinu, počevši od 1. siječnja. Tada su predložene promjene (Marić, 2016):

- Pojednostavljenje sustava s dvije stope: opća stopa od 24% i snižena stopa 12%
- Primjena obračunske kategorije PDV-a kod uvoza strojeva i opreme što za posljedicu ima poboljšanje likvidnosti kod poreznih obveznika

Pri novom sustavu, sa sniženom stopom PDV-a, građani bi plaćali 14,88% do 15,85%, odnosno 14,88 kuna do 15,85 kuna PDV-a na 100 kuna osobne potrošnje, dok bi nerezidenti plaćali 16,25 kuna, čime bi se postigao cilj da se dio poreznog opterećenja prebaci sa rezidenata na nerezidente (Marić, 2016).

Što se tiče Zakona o porezu na dodanu vrijednost, od 1. siječnja 2019. donesene su brojne izmjene, a neke od njih su: promjena u vidu porezne stope – po stopi od 5% oporezuju se svi lijekovi, dok se po stopi od 13% oporezuju novine, časopisi, dječje pelene, žive životinje, isporuka mesa, mesnih prerađevina, isporuka žive ribe, svježeg voća i povrća, orašastih plodova te jaja. Također promjena se dogodila vezano za upis u registar obveznika PDV-a gdje se porezni obveznik upisuje u registar ukoliko ostvari isporuke veće od 300.000,00 kuna godišnje. Ukinuta je obveza podnošenja Prijave za isporuke dobara i usluga (Obrazac INO PPO), stupile su na snagu odredbe vezane za oporezivanje vrijednosnih kupona te je smanjena opća porezna stopa sa 25% na 24%, ali s primjenom od 1. siječnja 2020 (Porezna uprava, 2019).

Porezne promjene koje su u primjeni od 1. siječnja 2021. dogodile su se u okviru usklađivanja s Direktivom Vijeća Europske unije o izmjenama Direktive koja se odnosi na prodaju dobara na daljinu, a vezano za elektronička sučelja, zatim vezano za trošarine, a bitnije promjene dogodile su se glede izmjene oporezivanja prema naplaćenim naknadama pri čemu se povećao prag na 15.000.000,00 kuna te je proširena mogućnost primjene obračunske kategorije PDV-a pri uvozu (Porezna uprava, 2021).

Tablica 9 Fiskalni učinci poreznog rasterećenja 2017.-2021. (izrada autora prema: Ministarstvo financija, 2020).

JAVNO DAVANJE	UČINCI KROZ GODINE PRIMJENE					U mil.kn
	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	UKUPNO 2017-2020.
PDV	-350	-530	-1.500	-900	250	-3.030
POREZ NA DOBIT	-370			-200	-125	-695
POREZ NA DOHODAK	-1.500	-300	-210	-500	-1.990	-4.500
DOPRINOSI			-800			-800
POREZ NA PROMET NEKRETNINA	-100		-100			-200
POSEBNI POREZI		-450	-100			-550
TROŠARINA			-300			-300

SVEUKUPNO	-2.320	-1.280	-3.010	-1.600	-1.865	-10.075
------------------	--------	--------	--------	--------	--------	---------

U tablici 9 prikazani su fiskalni učinci javnih davanja za razdoblje od 2017. godine do 2021. godine, izraženi u milijunima kuna. Ukupno porezno rasterećenje za razdoblje 2017.-2020. iznosi 10.075 milijuna kuna, a najveći doprinos tome imaju porez na dohodak te porez na dodanu vrijednost koji bilježe ukupno -4.500 milijuna kuna te -3.030 milijuna kuna.

5. Rasprava

Analizom stručne i znanstvene literature, Zakona i ostalih dostupnih izvora objašnjen je porezni sustav Republike Hrvatske na teorijski način, a u empirijskom dijelu i analizom pojedinih poreznih sustava odnosno njihovim promjenama. Korišteni su brojni zakoni, poput Zakona o porezu na dobit, Zakon o porezu na dohodak, Zakon o porezu na dodanu vrijednost, Opći porezni zakon i drugi.

Hipoteza sa početka rada koja glasi: „Porezni sustav Republike Hrvatske u skladu je s načelima poreznog sustava“ odbacuje se.

Prema načelima poreznog sustava, isti bi trebao biti učinkovit, pravedan, jednostavan i provediv te izdašan i elastičan. Neučinkovitost poreznog sustava ogleda se u gotovo konstantnim poreznim reformama tijekom posljednjih godina koje u konačnici ne donose velike promjene. Republika Hrvatska suočava se s brojnim problemima kada je riječ o poreznom sustavu – visoke porezne stope (jedne od najviših u Europskoj uniji), čak više od drugih prilično razvijenijih država čine ju manje privlačnom za obitavanje, s obzirom da su porezne stope visoke. Zbog visokih troškova rada koja sve više predstavljaju opterećenje poslodavcu dolazi do nemogućnosti povećanja prihoda zaposlenicima jer bi povećanje plaća zaposlenicima posljedično povećalo troškove poslodavcima koji moraju plaćati poreze i visoke doprinose. Uslijed ovoga začaranog kruga, mnogi se stanovnici Republike Hrvatske odlučuju zaposliti u inozemstvu pa je prisutno iseljavanje i odljev kvalitetne radne snage.

Što se tiče pravednosti pri oporezivanju, tijekom godina mijenjaju se porezne stope koje se određuju na temelju poreznih osnovica pa su tako pretežito veće porezne stope kada su veće i porezne osnovice, ali je promjena poreznih stopa prisutna prilikom svake reforme i prilikom svakog kruga porezne reforme.

Jednostavnost i provedivost – svakom poreznom reformom nastoji se pojednostaviti i osigurati što veća razumljivost poreznih propisa.

Izdašnost i elastičnost je posljednje načelo. Porezi jesu najizdašniji prihod države, no, ukoliko porezni sustav nije učinkovit, a rashodi su veći od prihoda, je li problem u poreznom sustavu?

Poreznim reformama nastoji se uravnotežiti porezni sustav – smanjiti porezna opterećenja, napraviti raspodjelu poreznog tereta, poticati konkurentnost gospodarstva, jeftinija i jednostavnija porezna administracija te u konačnici izgradnja socijalno pravednijeg poreznog sustava.

Povoljna fiskalna kretanja utječu na smanjenje javnog duga pa država nema tolike potrebe za zaduživanjem. Niske su kamatne stope za zaduživanje kako na domaćem, tako i na inozemnom tržištu zaduživanja, a kada su manje kamatne stope samim time su manji troškovi kamata, što utječe na ročnost duga. Osim ostalih čimbenika, na pad javnog duga utječe i gospodarski rast koji ukazuje na dobar smjer kretanja gospodarstva. No, koja je povezanost javnog duga i poreza? Kada je dug države veći, logično je da je potrebno više prihoda kako bi se rashodi podmirili, a poželjno i kako bi se stvarao suficit jer se deficit u smislu duga može podmirivati samo suficitom. Tada može doći do povećavanja poreznih stopa različitih oblika. Ako se opća stopa poreza na dodanu vrijednost poveća samo za jedan postotak, tu je riječ o puno većim iznosima koje država upriliči u proračun pa se na taj način stvaraju veći prihodi države, ali i veće opterećenje za sve korisnike. Posljedično, a što je često i slučaj, nakon povećanja porezne stope slijedi i rast cijena kako bi svatko osigurao svoj profit, ali na štetu krajnjeg korisnika (kupca ili korisnika usluge).

6. Zaključak

Na temelju istraživanja predmeta rada može se zaključiti kako je Republika Hrvatska u prilično nezavidnom položaju. Osim nekonkurentnosti na europskom tržištu, karakterizira ju i visoka zaduženost, a kada je u pitanju porezni sustav - karakteriziraju ju visoka porezna opterećenja u odnosu na prihode i životni standard u usporedbi sa ostalim članicama Europske unije.

Porezni sustav Republike Hrvatske mnogo je puta mijenjan kroz porezne reforme u više krugova. Glavni cilj porezne reforme stvaranje je boljeg poreznog sustava uz smanjenje poreznog opterećenja. Glavna podjela poreznoga sustava je na državne, županijske, gradske i općinske poreze i poreze na dobitke od igara na sreću i naknade za priređivanje igara na sreću. PDV je jedan od najznačajnijih poreza jer je najizdašniji proračunski prihod. Osim njega, značajni su još i porez na dobit i porez na dohodak. Sve promjene unutar porezne reforme moraju se uvesti u zakon pa se tako iste nalaze u Općem poreznom zakonu objavljenom u Narodnim novinama. Samo u razdoblju od 2012. do 2015. godine dogodile su se čak 44 izmjene i dopune zakona vezanih za porezni sustav, a 2017. godine započela je provedba porezne reforme za koju se smatra da je najkompletnija i najobuhvatnija do sada.

Usljed mnogih promjena unutar poreznih reformi, reforma koja je započela 2015. godine imala je velik značaj na porez na dobit, porez na dohodak i porez na dodanu vrijednost, a posebice tijekom 2017. godine jer su se unutar ovih poreznih oblika dogodile najznačajnije promjene, od kojih su se najviše istaknule promjene poreznih stopa te promjene vezane uz porezne olakšice. Proračun države sastoji se od javnih (državnih) prihoda koje država prikuplja kako bi se podmirile sve potrebe odnosno rashodi koje ona treba podmiriti. Od 2016. godine pa do 2020. godine zabilježen je rast kako prihoda, tako i javnih rashoda, dok je 2020. godina bila specifična jer je imala vrlo velik deficit uslijed velikih rashoda, a prilično manjih prihoda koji su te godine dospjeli kao prihodi države. Javni dug Republike Hrvatske je u razdoblju od 2016. - 2019. godine imao silazni trend, dok je 2020., uslijed pandemije, doživio rekordno visok udio u bruto domaćem proizvodu te tako premašio postotak i iz 2016. godine. Država gotovo svake godine izdaje „Strategiju upravljanja javnim dugom“ s ciljem dovođenja javnog duga do neke razine koja bi bila prihvatljiva i održiva. Važno je upravljati javnim dugom na ispravan način primjenjujući strategije i planove koji su predoređeni, utvrđivati troškove i analizirati potencijalne rizike.

Literatura

1. Bakran, D. (2018). *Porezni vodič u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika.
2. Cinotti, K., Garofulić, A., Mioč, P., Grubelić, M., Botica, L., Škara, M., Leko A. (2015). *MAZARS: Porezni savjetnik*. Zagreb: Mazars Cinotti Consulting d.o.o..
3. Čevizović, I., Mahović Komljenović, M., Remenarić, B., Butorac, M., Godić, A., Vašiček, D. (2017). *Porezni priručnik – za proračunske i neprofitne organizacije*. Zagreb: TIM4PIN.
4. Dražić Lutilsky, I., Dragija M., Primorac, M., Šimović, H. (2015). *Računovodstvo poreza*. Sveučilište u Zagrebu: Ekonomski fakultet.
5. Hrvatska udruga poslodavaca - <https://www.hup.hr/hrvatska-udruga-poslodavaca-predstavila-prijedlog-porezne-reforme.aspx> [pristupljeno: 13.5.2022.]
6. Jelčić, B., Bejaković, P. (2012). *Razvoj i perspektive oporezivanja u Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
7. Kesner-Škreb, M. (1995). *Načela oporezivanja*. Institut za javne financije
8. Marić, Z. (2016): *Reforma poreznog sustava* – www.porezna-uprava.hr [pristupljeno 12.5.2022.]
9. Markota, Lj. (2015). *Porez na dodanu vrijednost*. Zagreb: RriF-plus.
10. Ministarstvo financija – www.vlada.gov.hr [pristupljeno: 12.5.2022.]
11. Ministarstvo financija - https://mfin.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/javni-dug/god_izv_i_strategija_upravljanja/Strategija%20upravljanja%20javnim%20dugom%202019-2021.pdf [pristupljeno: 29.8.2022.]
12. Opći porezni zakon – www.zakon.hr [pristupljeno: 05.01.2022.]
13. Porezna reforma - www.porezna-uprava.hr [pristupljeno: 05.01.2022.]
14. Porezna uprava – www.porezna-uprava.hr [pristupljeno: 4.1.2022.]
15. Portal o Europskoj uniji - www.europa.eu [pristupljeno: 04.01.2022.]
16. Santini, G. (2009). *Porezna reforma i hrvatska kriza*. Zagreb: Rifin.
17. Šimović, J., Arbutina, H., Mijatović, N., Rogić Lugarić, T., Cindori, S. (2010). *Hrvatski fiskalni sustav*. Zagreb: Narodne novine.
18. Šimurina, N., Dražić Lutilsky, I., Barbić, D., Dragija Kostić, M. (2018). *Osnove porezne pismenosti*. Zagreb: Narodne novine.
19. Vlaić, D. (2017). *Najznačajnije izmjene hrvatskog poreznog sustava*. Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku, Vol. No. 1-2/2017

Popis tablica

Tablica 1 Najznačajnije promjene poreza na dohodak u razdoblju od 2004.-2010. godine (izrada autora prema: NN 177/2004-3066; NN 22/-12; NN 115/16	17
Tablica 2 Promjene u sklopu reforme poreznog sustava od 1.1.2017. (izrada autora prema: Čevizović i sur., 2017.)	19
Tablica 3 Javni prihodi u razdoblju od 2016. - 2020. godine (Izrada autora prema podacima iz Godišnjih izvješća Ministarstva financija (mfin.gov.hr))	21
Tablica 4 Javni rashodi u razdoblju od 2016.- 2020. godine (Izrada autora prema podacima iz Godišnjih izvješća Ministarstva financija (mfin.gov.hr))	22
Tablica 5 Kretanje javnog duga u razdoblju od 2016. - 2020. godine. Izvor: izrada autora prema podacima s Ministarstva financija.	24
Tablica 6 Promjena poreznih razreda (izrada autora prema: Cinotti i sur., 2015:411)	27
Tablica 7 Porast neto plaće uslijed promjene poreznih razreda (izrada autora prema: Cinotti i sur., 2015:411).....	27
Tablica 8 Mjesečne stope poreza na dohodak u 2017. godini (izrada autora prema: Čevizović i sur., 2017.).....	28
Tablica 9 Fiskalni učinci poreznog rasterećenja 2017.-2021. (izrada autora prema: Ministarstvo financija, 2020).	32

Popis slika

Slika 1. Vrste poreznog obveznika (izrada autora prema: Čevizović i sur., 2017)..... 12